

Θεόδωρος Μαριόλης, Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γιώργος Σώκλης, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, ΣΕΜΦΕ, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

I.

Είναι εντυπωσιακό ότι οι ελληνικές κυβερνήσεις και η Τρόικα δεν επεξεργάστηκαν κάποιο σχέδιο αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας, ενώ είναι διαθέσιμες μόνον δύο σχετικές μελέτες: του «Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών Δημήτρης Μπάτσης» (Ιανουάριος 2014) και των Ινστιτούτων Levy και INE-ΓΣΕΕ για την «Εγγυημένη Απασχόληση» (Απρίλιος 2014). Παρά την ύπαρξη μεθοδολογικών και υπολογιστικών διαφοροποιήσεων, και οι δύο μελέτες βασίζονται στον μηχανισμό τόνωσης της ενεργού ζήτησης μέσω των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που δημιουργεί μία αυτόνομη αύξηση των δαπανών.

II.

Κατά τη μελέτη των Ινστιτούτων Levy και INE-ΓΣΕΕ (http://www.levyinstitute.org/pubs/rpr_apr_14.pdf):

1. Προτείνεται η τόνωση της ζήτησης μέσω δημοσίων, κυρίως καταναλωτικών, δαπανών. Πρόκειται, ειδικότερα, για ένα πρόγραμμα άμεσης δημιουργίας «Θέσεων Κοινωφελούς Εργασίας» στους ακόλουθους τομείς: δημόσιες υποδομές, περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, εκπαιδευτικά προγράμματα και πολιτιστικός πλούτος.
2. Με δαπάνη 10.5 δισ. ευρώ (σενάριο υψηλότερου κόστους), στην οποία ενέχεται μηνιαίος μισθός 751 ευρώ, θα δημιουργηθούν περί τις 770 χιλ. θέσεις εργασίας (πολλαπλασιαστής απασχόλησης ανά 1 εκατ. ευρώ = $770/10.5$ ή 73.3). Η αύξηση του προϊόντος θα είναι 16.7 δισ. ευρώ (πολλαπλασιαστής προϊόντος = $16.7/10.5$ ή 1.59), ενώ το δημοσιονομικό έλλειμμα θα αυξηθεί κατά 4.3 δισ. ευρώ.
3. Η χρηματοδότηση της πολιτικής θα γίνει μέσω:

(α). Του Ευρωπαϊκού Ταμείου κατά της Ανεργίας (το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί).

(β). Επαναδιαπραγμάτευσης χρέους.

(γ). Δανεισμού από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων («για έργα αφιερωμένα στην ανάπτυξη»).

(δ). Ομολόγων με τη στήριξη φόρων (αυτών που θα εισπραχτούν) χωρίς επιτόκιο (θα εκδίδονται από την ΤτΕ).

(ε). Μακροχρόνιων ομολόγων ειδικού σκοπού (θα εκδίδονται από την ΤτΕ σε συνεργασία με την ΕΚΤ).

III.

Σε σχέση με αυτήν την πρόταση πολιτικής δύνανται να παρατηρηθούν, κατ' αντιστοιχία, τα εξής:

1. Η δημιουργία Θέσεων Κοινωφελούς Εργασίας (ακόμα και εάν αγνοήσουμε το θεσμικό πλαίσιο της) στοχεύει στην άμεση αύξηση της απασχόλησης δια της επέκτασης τομέων παραγωγής ορισμένων

υπηρεσιών, οι οποίες δεν έχουν, ωστόσο, αξιόλογη συμβολή στη διευρυμένη αναπαραγωγή του συστήματος στο σύνολό του. Έτσι, μάλλον γρήγορα, οι αρχές οικονομικής πολιτικής θα βρεθούν εκ νέου αντιμέτωπες με τα κρίσιμα, δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τη μελέτη του «I.K.E. Μπάτσης» (<http://mpr.ub.uni-muenchen.de/60253/>):

(α). Ο μέσος πολλαπλασιαστής προϊόντος της ελληνικής οικονομίας είναι 1.03 και ο μέσος πολλαπλασιαστής απασχόλησης εργασίας είναι 25.8. Εάν αγνοήσουμε (μόνον για ευρετικούς σκοπούς) τις εισαγωγές εμπορευμάτων από την αλλοδαπή, τότε αυτοί οι πολλαπλασιαστές ανέρχονται σε 1.71 (αύξηση κατά 66%) και 39.3 (αύξηση κατά 52%), αντιστοίχως. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η ελληνική οικονομία είναι σημαντικά εξαρτημένη από τις εισαγωγές, πράγμα που δημιουργεί - τα γνωστά - ζητήματα διόγκωσης των εξωτερικών και, κατ' επέκταση, δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

(β). Η εν λόγω εξάρτηση βρίσκεται ιδιαιτέρως υψηλή στον τομέα της βιομηχανίας. Ο πολλαπλασιαστής προϊόντος αυτού του τομέα είναι μόλις 0.74 (χωρίς εισαγωγές = 1.75) και ο πολλαπλασιαστής απασχόλησης είναι 20.2 (χωρίς εισαγωγές = 38.7). Δεδομένου ότι, όπως υποστηρίζει η οικονομική επιστήμη («Νόμοι του Kaldor»), η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα είναι καθοριστική τόσο της εκτατικής όσο και της παραγωγικοτεχνικής ανάπτυξης όλων των υπολοίπων τομέων, έπεται ότι οι μακροπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας είναι περιορισμένες και, άρα, απαιτείται διατομεακή ανασύνθεση της παραγωγής. Αυτή η ανασύνθεση πρέπει να στοχεύσει στην ανάπτυξη κλάδων υψηλής έντασης ειδικευμένης εργασίας και τεχνολογίας (ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα, εξοπλισμός μεταφορών, χημικά και φαρμακευτικά κ.λπ.). Βεβαίως, το εάν η εφαρμογή ενός πολύπλευρου, ισόρροπου προγράμματος τόνωσης της ζήτησης και, σε δεύτερο στάδιο, ανασύνθεσης της παραγωγής είναι εφικτή εντός της Ευρωζώνης-ΕΕ συνιστά ζήτημα διαφορετικής τάξεως (για το οποίο έχουμε τοποθετηθεί, αρνητικά, σε άλλα κείμενά μας).

2. Οι σχετικά υψηλοί πολλαπλασιαστές προϊόντος και απασχόλησης, οι οποίοι εκτιμώνται στη μελέτη των Ινστιτούτων Levy και ΙΝΕ/ΓΕΣΕΕ, καθώς και η μη ανίχνευση σημαντικών επιπτώσεων στο εξωτερικό έλλειμμα (αλλά μόνον στο δημοσιονομικό, ύψους 4.3 δισ. ευρώ), θα πρέπει να ανάγονται, ακριβώς, στο ότι η προτεινόμενη τόνωση της ζήτησης αφορά σε συγκεκριμένες υπηρεσίες. Επί αυτού, όμως, θα μπορούσαν να λεχθούν επαρκώς περισσότερα, εάν οι συντάκτες της μελέτης είχαν παρουσιάσει, αναλυτικά, τις εξισώσεις υπολογισμών του μοντέλου τους.
3. Οι προτάσεις χρηματοδότησης της προτεινόμενης από τα Ινστιτούτα Levy και ΙΝΕ/ΓΕΣΕΕ πολιτικής μάλλον συνιστούν ελπίδες, των οποίων η πραγμάτωση εξαρτάται από τρίτους, ενώ κάθε άλλο παρά φαίνεται πιθανή όταν συνυπολογίζεται η «αρχιτεκτονική» της υπαρκτής Ευρωζώνης.

IV.

Έχουμε υποστηρίξει, στο πρόσφατο παρελθόν, ότι για να αρχίσει να μειώνεται η ανεργία, απαιτούνται ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ της τάξης του 2-2,5%, ενώ για να συμπίεστεί η ανεργία στο 10%, εντός περιόδου 5 ετών, απαιτούνται ρυθμοί ανάπτυξης της τάξης του 5,4% και δημιουργία 181.000 θέσεων εργασίας ανά έτος (όταν στην περίοδο 2001-2006 η ανά έτος δημιουργία ήταν περί τις 70.000 θέσεις). Οι προαναφερθείσες δύο μελέτες προσφέρουν καταρχάς ομόλογα αλλά εν τέλει διαφοροποιημένα πλαίσια οικονομικής πολιτικής, ο συγκερασμός των οποίων θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας.